

Анатолій Шевченко,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
начальник кафедри теорії
та історії держави і права
Донецького юридичного інституту
МВС України

Політико-правові пріоритети вітчизняної правової науки¹

Звернення до дослідження політико-правових аспектів державотворення сучасного періоду розвитку української держави заслуговує, безумовно, на підтримку, оскільки зазначену наукову проблему можна, без перебільшення, віднести до актуальних питань юридичної науки. Запропонованим дослідженням – міждисциплінарним у своїй сутності, науково-теоретичним рівнем осягнення проблематики політико-ідеологічного та нормативно-правового забезпечення функціонування українського суспільства, отриманими результатами, їх науковою та практичною значущістю автор робить суттєвий внесок у вітчизняну правову науку, теорію і практику державотворення. Науковий внесок автора, зважаючи на мультипарадигмальність дослідження, не може не бути цікавим і представникам інших галузей наукового знання, передусім

політології, соціології, соціальної філософії.

Як відомо, нерозробленість проблематики правової ідеології, яка враховувала б історичний досвід функціонування інститутів української державності, сучасні соціально-політичні реалії, негативно позначається на якості правового регулювання процесів організації, діяльності провідних інститутів державності та, як наслідок, на практичній реалізації конституційних засад балансу інтересів законодавчої, виконавчої та судової влади, прав і свобод людини та громадянина, забезпеченні верховенства права, інших важливих положень, пов'язаних із забезпеченням функціонування політико-правових механізмів, які унеможливили б узурпацію влади, поширення правового нігілізму тощо.

Наукове дослідження М. П. Недюхи відкликається на злободенні питання

¹ Недюха М. П. *Правова ідеологія українського суспільства* / М. П. Недюха. – К. : «МП «Леся», 2012. – 400 с.

політико-правової теорії та практики, заповнюючи прогалини в наукових розвідках проблем державотворення та правотворення, теорії держави та права, вносить цінні пропозиції для практики державного будівництва. Тому позитивними ознаками праці є не лише її пошукова спрямованість, а й принципова орієнтація на розв'язання нагальних проблем вітчизняного державотворення, вдосконалення законодавства відповідно до норм Основного Закону, становлення діалогу влади та народу.

Монографія є логічно структурованим дослідженням, підпорядкованим завданням досягнення сформульованої мети – обґрунтувати сутність, функції та призначення правової ідеології за умов розвитку сучасного українського суспільства. Вона складається зі вступу, п'яти розділів, висновків і списку використаних джерел.

Досліджуючи правову ідеологію в мультипарадигмальному вимірі, автор обґрунтовує її як інтегровану систему, яку утворюють відповідні ідеї, судження, концепції, теорії, інституційні юридичні установи та суб'єкти, що реалізують право, а також ставлення громадян країни до права, до соціальної дійсності в цілому. Правова ідеологія в авторському обґрунтуванні постає складним політико-правовим утворенням, що цілком слушно розглядається: а) як система правових ідей, поглядів і теорій, які в концептуальному плані відображають інтереси основних соціальних груп суспільства; б) як цілісне соціально-правове утворення, що працює, згідно з Т. Парсонсом, на забезпечення функціонування базових функцій суспільства – ціледосягання, адаптації, інтеграції, відтворення структури та зняття напруги, формування правової держави та громадянського суспільства, його самоорганізаційного потенціалу; в) як соціокультурне явище, актуалізоване класом, соціальною групою чи індивідом, що дозволяє

обґрунтувати сутність правової ідеології, її функції, призначення в суспільстві.

Автор усебічно досліджує вплив правової ідеології на формування системного правового простору, функціонування суспільства як соціальної системи, становлення громадянського суспільства як її складової, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, справедливо наголошуючи, що правова ідеологія, будучи моністичною і, водночас, постаючи фундаментальною підвалиною буття суспільства, держави, громадян країни, сприяє демократичному розвитку України як у стратегічному, цілеорієнтовому сенсі, так і в тактичному – реалізації ухвалених законів, нормативно-правових актів.

Складно перебільшити значення монографії і в частині можливого впливу на забезпечення народовладдя, зокрема ефективності нормопроекування, законотворчої та законодавчої діяльності, функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. У цьому сенсі можна погодитися з автором, що правова ідеологія сприяє подоланню некритичного ставлення до західних зразків законотворчості, окремих норм законів, формує правовий закон як єдність його змісту і духу, його розуміння як нерозривності, послідовності процесу, технологій і процедур його розроблення в підпорядкуванні основним тенденціям соціальних змін, функціонування суспільства як цілісної системи шляхом унормування соціальної дії та взаємодії суб'єктів соціуму.

З особливою цікавістю буде сприйнято сторінки монографії, де викладаються місце і роль правової політики в державній правовій політиці (150–201), з'ясовується її потенціал щодо реалізації процесів державотворення (с. 306–326), забезпечення духовного розвитку українського суспільства (с. 248–273) та національної безпеки України (с. 326–339).

Не можна не погодитися і з одним із висновків дослідження, згідно з яким аналіз змістовних і функціональних характеристик правової ідеології не дає достатніх підстав для ствердної відповіді на питання про доцільність запровадження в Україні державної ідеології (с. 200).

Монографія є мультипарадигмальним дослідженням, чим започатковує новітній контекст викладу, розуміння обґрунтування сутності складних політико-правових явищ, їхнього місця та ролі в розвитку українського суспільства. У цьому контексті слушно уявляється спроба автора привернути увагу до науково-теоретичної та практично-політичної значущості «ідентифікації титульної нації в її різномірних формах буття як єдності сучасного, минулого та майбутнього, що дозволяє побудувати загальний ідеологічний каркас із його трьома складовими: а) колективною пам'яттю як усвідомленням спільної історії, звичаїв і традицій тощо; б) усталеними, загальнонаціональними цінностями; в) розумінням мети, перспективних цілей процесу соціальних змін як засобу позиціонування нації, конструювання соціального простору, увічнення етносу в часі та просторі (с. 201).

Визначеність теоретико-методологічних засад дослідження, вдале поєднання загальнонаукових, філософських і конкретно-юридичних методів і принципів, способів і технологій наукового пошуку в їх підпорядкуванні завданням і цілям дослідження

дозволили досягнути сутність правової ідеології українського суспільства як політико-правового феномена, її основні різновидності, самоорганізаційний потенціал, змістовні та функціональні зв'язки з правосвідомістю, станом законності та правопорядку. Висвітлення проблеми, системність та обґрунтованість викладу основних положень, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів дозволяють кваліфікувати монографію як таку, що є самостійною, завершеною, оригінальною. Фактично це є перше у вітчизняній правовій науці монографічне дослідження, присвячене актуальній, слабо розробленій науковій проблемі, яка, маючи комплексний характер, поширюється на основні сфери життєдіяльності українського суспільства. Уявляється, що врахування теоретико-концептуальних положень монографічного дослідження сприяло би послабленню напруги в українському суспільстві. Саме тому появу монографії із зацікавленням буде сприйнято науковою спільнотою, депутатським корпусом, політиками, лідерами громадської думки, передусім у частині пошуку відповідей на політико-правові виклики сьогодення. Вона є своєчасною та очікуваною, сприятиме, поза сумнівом, подоланню зневажливого ставлення до ідеології як до предмета наукового пошуку, досягненню її значущості у процесі функціонування українського суспільства, утвердженню цивілізованих стандартів рівня й якості життя.